

Den korrekta
Fritänkaren

Nr. 273 februari-mars 2019

Tjugosjunde årgångens tredje nummer.

Innehåll :

Den gamle skådespelaren	2
Tre brev (i översättning och utdrag, Doktor Sandy, John Bede och Digital Nomad)	3
Ahasverus annaler, del 182: Pianistens psykologi	7
Några viktiga filmer (bl.a. "Vice")	9
Några milstenar, februari-mars 2019	17
Skattkammaren	18
Italiensk körresa	18
Listan	23
Den aktuella Fritänkarsituationen	24

Fritänkaren, som utkommit med 272 nummer sedan 1992 i både pappersform och på nätet, har aldrig sökt eller undfått något statligt eller kommunalt stöd eller bidrag för sin utgivning, ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Den har aldrig haft någon sponsor. Samtliga tidigare nummer finns tillgängliga på

Wordpress: <https://clanciai.wordpress.com/fritankaren/>

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Donationer mottages med tacksamhet.

Bankgiro: 6682-338 254 102 (Handelsbanken, "Fritänkaren", C. Lanciai)
eller

Göteborgs Skrivarsällskap, plusgiro 35 86 46 – 8

Glöm inte att ange avsändare!!

Alternativt IBAN-nummer:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 12.2.2019

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

Den gamle skådespelaren

Kalla mig gärna för en gammal nostalgisk narr,
men jag ser dock en ära i mina minnen.
Fram till 1968 var aktörens roll en ansedd sådan,
ett högt respekterat yrke, då det även ställde höga krav
på framför allt diktion och tydlighet
då repertoaren var den klassiska och tidlösa
med Shakespeare varje år och även grekiska tragöder,
och ensemblen på den tiden var kvalificerad
som ett högt utvecklat lagarbete, där varenda en var viktig.
Sedan kom politiseringen, det viktigaste blev socialismen,
den kinesiska kulturrevolutionen sågs som föredöme
att ta efter med förstörelsen av alla gamla normer,
traditioner och kulturvärderingar,
och då blev alla gamla skådespelare prompt överkörda,
skuffade av vägen ner i diket som förlegade och dammiga
med deras kunskaper och traditioner och gedigna konst
med ens förklarade som värdelösa, då blott revolutionära
propagandapjäser med radikalism som budskap och mission
blev accepterade, och gamla skådespelare blev arbetslösa
om de inte avgick frivilligt, med hänvisning till flaskan.

Vad var det för fel då på den riktiga teatern,
Shakespeare och Euripides, diktion som gick fram till publiken,
realism och dramatik med människan som individ i centrum,
skådespelare som Leslie Howard och Laurence Olivier?
Vad var det för fel på gamla filmer, som ju håller än idag att se
där varje ord går fram, där handlingen är genomtänkt och klar
med en fungerande dramaturgi, som ger publiken en behållning
och där föreställningen är en upplevelse man gärna minns och länge?
Vad är det för fel på traditioner, rötter i bevarandet av gamla anor,
vidmakthållandet av gammal kunskap, vårdandet av minnen,
odlandet av kvalitet, gedigen hantverksskicklighet och konst
och strävandet mot tidlöshet i tjänandet av poesin som kreativitet
i skapandet av bättre verkligheter genom innerlig idealism?
Vad är väl revolutionär radikalism och tvångspolitisering
mot idealistens strävan till det hållbara och eviga?
Jag är blott en gammal skådespelare, som nödgats resignera
inför åldrandets bekymmersamma fas, men ser och läser
hellre gamla pjäser som de skrevs, än som de nu för tiden vanställs
genom onaturliga orealistiska moderna uppsättningar
artificiella scenografiska absurditet,
där man ej förstår och hör ett ord av vad som sägs
för endast oartikulerat sludrande och mumlande.

Tre brev (i översättning och utdrag)

”Rätta mig om jag har fel. Mina åsikter är säkert kränkande, men det kan inte påverka att jag ändå har dem. Jag har inte sett dig i Athen på ett antal år. Har du helt slutat resa? Är det ekonomin som strejkar? Ju mindre sagt om pengar, desto bättre, det har jag alltid sagt, och tyvärr är det ju så, att pengar är alltid ett bekymmer, vare sig man har dem eller inte, och ibland verkar faktiskt de vara mer lyckligt lottade som saknar dem än de som har.

Men skämt åsido, det är inte mycket som gått rätt till i Europa under de senaste åren. Ju mindre sagt om Brexit, desto bättre, men jag kan förstå invandrarmotståndet, som är helt naturligt och en reaktion mot den så kallade korrekta politiken, som offerar allt sunt förnuft för den fåfänga ansträngningen att inte tappa ansiktet, som just i dessa ansträngningar tappas. Europa har lurat sig själv. Det fick för gott ställt, välfärden blev för etablerad, och då såg de som en fara att födelsestatistiken gick ner, så att det blev mindre än två barn per familj, varpå alarm slogs om att européerna var i utdöende. För att råda bot på detta öppnade man portarna för invandring av alla världens huliganer, terrorister och parasiter, lycksökare och opportunisterna från hela den islamska världen och det svarta Afrika, som om sådant löst folk skulle kunna platsa i Europa – åtminstone verkade problemet med minskad fertilitet lösas åtminstone tillfälligt, genom att muslimerna visade sig vara hejare på våldtäkter och ansåg vita blondiner särskilt attraktiva.

Islam och Vatikanen har gått hand i hand med att främja världens befolkningsexplosion med dess förödande effekt på det globala ekosystemet med världens fauna och flora i utdöende, medan det är mänskligheten som borde straffas med detta och inte belönas och uppmuntras i sitt egoistiska vansinne. Myten om nödvändigheten av ständig ekonomisk tillväxt bär en stor skuld i detta skenande missbruk av planeten, medan man i stället till varje pris borde anstränga sig för att hämma befolkningsexplosionen i takt med avvecklingen av fossila bränslen och ersätta dessa med solenergi och vindenergi, gratis energikällor som inte är smutsiga och inte leder till naturkatastrofer, sådana som BP:s oljeförintelse av hela Mexikanska Golfen och Exxon Valdez, för att bara nämna några. Följaktligen är det ytterst betänkligt att i dagens läge över huvud taget sätta barn till världen, och de som väljer att inte göra det borde framstå som ansvarskännande föregångsexempel, som du och jag, bland andra gamla oförbätterliga men sega ungar. Ett barn må vara hänt, två barn når fram till gränsen, men redan tre barn överskrider lämpligheten globalt sett. Samtidigt är det ju viktigt och naturligt att tillgodose att åtminstone ens eget släkte lever vidare – ingenting är mera universellt korrekt att iaktta än kontinuitet. Jag är rädd att framtidens familjer mer och mer kommer att grundas på väl övertänkt insemination, främst för undvikande av kärleksmissbruk och abortproblematiken med dess i alltför många fall tragiska nödvändighet.

Nu har jag fullständigt tappat tråden, men Brexit är ingenting annat än ett symptom på hela världens urspårning. Jag har full förståelse för länder på glid mot höger som Polen, Ungern och Tjeckien i fullständigt rationellt motstånd mot hänsynslös invandring av muslimer och afrikaner, som ingenting har i Europa att göra, och om de dessutom blir jihadistiska framstår politiker som främjar detta som milt sagt rubbade. Varken Skottland eller Nordirland vill Brexit, jag tror inte Wales vill det heller, och om engelsmännen ändå insisterar på detta lokala europeiska självmord innebär det verkligen en kris för det land som ändå alltid varit banérförare för demokrati och sunt förnuft i Europa.

De värsta skojarna är dock de som lurat sig själva med sin inbillning att ökad hämningslös invandring måste vara ekonomiskt lönsam, och att den stigande pensionärsstatistiken måste göra den nödvändig. Kostnaderna då för alla nya brott, våldtäkter, skadegörelse, parasitism och så vidare? Naturligtvis räknade de inte med den möjligheten att så många stackars invandrare från den muslimska och afrikanska världen bara skulle slå dank i välfärds-Europa, vägra lära sig nya språk, propa på sin egen religions primitiva, begränsande och i många fall omänskliga tvång och ägna sig åt kriminalitet, jihadism och våldtäkter på värdfolket?

Naturligtvis drivs denna problematik på av världens största problem, som bland annat föranleder nya folkvandringar, det växande klimathotet, ett problem som tidernas dummaste president Trump försöker inbilla sig att inte existerar och med det som ursäkt fortsätter att bränna på och utveckla oljeindustrin, kolindustrin och gasindustrin i blind tro på att det inte ska bli värre bara för att han gör det värre. Men tyvärr är det många som behagar blunda för klimatkrisen och förneka den, medan glaciärerna oavlatligt fortsätter att smälta – i ditt Himalaya har en tredjedel redan smultit, vilket påverkar minst två miljarder människor negativt av befolkningarna i länder beroende av Himalayas smältvattensfloder genom antingen uttorkningar eller nyckfulla översvämningar. Har mänskligheten råd att ta risken att klimatförändringen inte existerar och att därför obehindrat fortsätta elda upp atmosfären med fossila bränslen? Är det inte att jämföra med dumdristig rysk roulette med hela planetens liv som insats? Vore det inte klokare att förebygga alla eventuella risker, när ändå både solenergi och vindkraft fungerar och är billigare och renare?

När kommer du äntligen tillbaka till Athen?”

- Doktor Sandy

John Bede:

”Hur kan du leva i ett sådant land? Det har jag alltid undrat, men du har fastnat tydligen för gott i ditt fastklamrande vid musiken som gör att du aldrig kan bryta dig loss och nu inte ens reser omkring längre. Det var av en avledningarna till mitt beslut att aldrig fastna i Sverige, att den absurda övertaxeringen även av de sämst lottade, som pensionärer och fattiga som lever under existensminimum som du gjorde då, gör dess samhälle i vissa avseenden omänskligt. Du borde komma över hit och bosätta dig i Irland i stället, som er egen oöverträffade thrillerförfattare Bo Baldersson gjorde, där självständiga artister rationellt nog är befriade från skatt, medan i Sverige man i stället bemödar sig om att göra deras existens så omöjlig som möjligt genom marginalisering och skrotning genom medvetet släpp mellan stolarna. Problemet i Sverige är, att har man en gång råkat ut för ett byråkratiskt misstag, som en felräkning i deklarationen, så blir man aldrig av med detta misstag som i stället multiplicerar sig som ett virus som pågår år efter år med årlånga överklaganden, kronofogdebesök, inblandning av sociala myndigheter och växande skulder, då man tappar all lust att anstränga sig, eftersom den byråkratiska trögheten alltid smittar av sig genom paralysering. Om då en helt oskyldig ung dam råkat komma i kläm med en skönstaxering som resultat av ett deklaramisstag kan hon år efter år hemsökas av kronofogden utan att någon myndighet har någon teknisk möjlighet att ta någon hänsyn till att hon är en ensamstående moder med barn. Jag har hört att tiggaproletariatet i Sverige, framför allt bland fattigpensionärer, är i skenande tillväxt. Kan man ägna sig åt något dummare eller mera omänskligt som politiker än att automatiskt och urskillningslöst beskatta fattigpensionärer? Är en folkvald regering till för att tjäna folket eller för att utsuga det och parasitera på det? Den svenska modellen måste leda till slutsatsen, att politiker bara

är till för att förskingra skattebetalarnas pengar. (– *Västlänken*) Så här långt efteråt måste jag bedöma mig själv som klok som kom billigt undan när jag beslöt att aldrig betala skatt i ett sådant land, som menar sig vara främst i världen när det gäller social rättvisa men som i själva verket är tvärtom genom hyckleri, byråkrati, förljugenhet och förträngning.

Har jag förstått ditt äventyr med din självpublicering rätt? Hela felet låg i att du inte kände till grundregeln, att man aldrig själv får betala för att bli publicerad. Som skribent kan ens konst bara bli lidande om man splittrar sig i andra riktningar än den rent kreativa, som i marknadsföring, distribution, reklam och påstridighet – då blir man prostituerad och förlorar trovärdighet och signum som författare. Du tycks ha råkat ut för ett amerikanskt bokförlag för självpublicering som tubbat dig till att betala hårresande (*exorbitant*) belopp så att du nästan blivit ruinerad och sedan inte fått en penny då böckerna (*print on demand*) inte sålts då marknadsföringen uteblivit då den hänvisats till dig själv, vilket du inte visste i förväg, medan sedan skatteverket ihjältaxerar dig för att du nödgats sälja merparten av dina fonder för att bekosta detta, medan förlaget gjort allting fel, då du inte själv kunnat kontrollera vad de gjort, och nu dubbeltaxeras du genom mer än halverat bostadstillägg, som om staten såg det lämpligt och nödvändigt att straffa dig för att du publicerat en bok. Kort sagt, du är i klistret. (*You are in a mess.*) Jag hoppas det löser sig, men du får vara beredd på att det kommer att ta tid. Hur lång tid tog din förra process med skattemyndigheterna på 80-talet? Var det inte tio år?

Det var för att undvika sådana klister jag lämnade Derry inför Brexit och nu bor i Donegal (*i Irland i stället för Nordirland*). Jag hoppas ännu att Brexit inte blir av, det vore det lyckligaste för England och Europa, men om England vill begå politiskt och ekonomiskt självmord vill jag inte vara med om det

Välkommen till Irland när som helst!”

–*John Bede*

Kommentar. Den aktuella frågan infinner sig: Skall då en fattigpensionär i Sverige inte ha möjlighet att kunna använda sina egna sparade medel utan att bli straffad av staten därför? Hur kan en fattigpensionär över huvud taget våga använda sina besparingar utan att frukta vedergällning från skatteverket eller andra myndigheter?

Sveriges regering har aldrig erkänt förekomsten av fattigpensionärer. Så länge problemet med dessa, åldrande uteliggare och hemlösa fortsätter att förträngas, förnekas och ignoreras som ett socialt problem kommer Sverigedemokraterna att öka.

I och för sig är denna utsatthet för Kafkaprocesser ingenting nytt. Den ovan nämnda tioårsprocessens följer av förstörd ekonomi och magsår medförde en social situation, socialbidrag utdelades under försäkran om att det inte var återbetalningspliktigt, men när processen slutade med förtidspension 1991 gav det 100,000 kronor retroaktivt sedan den första ansökan därom, medan Socialstyrelsen då genast krävde 110,000 i ersättning för erhållna socialbidrag, fastän det hetat att de inte var återbetalningspliktiga.

En annan Kafkaprocess: 2011 drogs man inför rätta med sex nämndemän för att ha cyklat mot rött cykeltrafikljus medan det vid samma övergångsställe var grönt för fotgängare. Rent logiskt borde det gröna fotgängarljuset ha haft företräde i giltighet vid denna självmotsägelse, men polisen som lurpassat gav sig inte, processen inbegrep en hård åklagare men ingen advokat, och det blev dryga böter med den knappa ekonomin skadad för ett halvår framåt. Allt finns dokumenterat på Facebook.

En digital nomad:

”Plötsligt står det klarare än någonsin. Det finns bara tre huvudkategorier av människor:

De utåtriktade aggressiva - de introverta självdestruktiva - de grå och likgiltiga.

Vilken huvudkategori du mestadels tillhör besvaras av dig själv i dina självbiografiska artiklar.

Denna din läggning förstärks sedan av nästa insikt:

De universella (vackra) ideal/estetiker som du och L. Roth både hyllat och värnat, genom att vägra delta i de kulturella återvändsgränder som allt för ofta präglat 1900-talet, kan bara leda till marginalisering för er del. Åtminstone efter 1968 har ni båda (men även jag) vägrat bekänna er till den nya statsreligionen "modernismen" (dvs. vänsterintellektuella konstruktioner). Då återstår endast kommersiella vägar för att få vara med vid köttgrytorna. Benny Andersson är det arketypiska skolexemplet...

Vägrar man eller saknar man dessutom förmåga till "marknadsanpassat skapande", är man publicistiskt och ekonomiskt körd.

Samma publicistiska marginalisering sker nu av de ärliga vetenskapsmän som avslöjar FN:s motsvarande politisering av klimatfrågan. Att deras klimatpanel kommer undan med detta beror nog mest på att klimatets "grammatik" är så komplicerad att ingen vetenskap ännu behärskar den. De av FN omhuldade "beräkningsmodellerna" har innehållit felaktigheter så många gånger, att de till slut endast kan utgöra religiös dogmatik. Av någon anledning verkar en religiös tro vara lättare att sälja in till mänskligheten än torra och *ocensurerade* vetenskapliga fakta, detta trots att vi lever i de mest akademiskt utbildade tider någonsin!

JBW tycks då ha valt att "hellre fly än illa fäkta". Vem som gör mest rätt i en sådan situation, fly eller stanna kvar och fäkta, grubblar jag fortfarande på. Hittills landar jag bara i "moment 22"...

Lite dramatiserat skulle man kunna säga, att om myndigheterna först sticker en dolk i din rygg, upphävs inte detta av att du själv sticker en dolk i din mage...

Den enda klena "trösten" jag kan komma på för din del är följande: År 1828 skriver Schubert den största musikaliska sanningen dittills inom kammarmusiken, dvs. *Stråkkvintetten i C-dur*. Denna fick han aldrig själv höra professionellt framförd och erkänd. Än mindre fick han väl betalt för den...

Själv skrev jag min största "musikaliska sanning" år 2013, "Symfoniboken", endast ledande till att jag blev *persona non grata* i svenskt musikliv...

Måste så till slut uppmana dig att sluta med papperstidningen, i alla fall om den går med minusresultat. Ett långsamt ekonomiskt självmord är inte direkt att värna livet... vilket ju är högkulturens främsta uppgift rent filosofiskt.”

– *Digital Nomad*

Kommentar:

Fler och fler i det moderna samhället väljer att bli digitala nomader, vilket innebär att de gör sig av med sin fasta bostad och ersätter denna med till exempel en husbil eller husbåt, där de lever mycket ekonomiskt på en mycket begränsad yta, men med alla moderna bekvämligheter tillgängliga och installerade, och framför allt ständigt uppkopplade med tillgång till hela världens nätverk, och med den stora avgörande fördelen, att de inte behöver vara stationerade utan kan röra sig fritt, i synnerhet i en husbil, som man då kan resa överallt i utan att behöva lämna hemmet. Det är en praktiskt genialisk lösning på alla bostadsproblem, då man slipper bostadskostnader och vara beroende av andra. Förutsättningen är dock att man lever tämligen ensam.

Jag blev förvånad när jag hörde att han hade slutat ge konserter, och så blev väl hela världen. Samtidigt väckte det min nyfikenhet, och jag förhörde mig hos sakkunnigt folk om det fanns någon anledning – hade han råkat illa ut, hade han hamnat i någon personlig kris med något fruntimmer, hade han skadat handen, eller hade han blivit sjuk? Ingen sådan anledning tycktes föreligga.

Jag fick chansen att närmare utröna mysteriet när jag kom till Paris och fick en möjlighet att komma honom närmare. Jag tog mig helt enkelt den fräcka friheten att söka upp honom. Jag fann honom fullt normal, till det yttre kärnfrisk, grann och ståtlig som hela världen lärt känna honom, men kanske något litet ur gängorna. Han var dock känd för sin vänlighet och generositet och hade ingenting emot att ta emot mig, men han frågade litet förstulet:

”Varför är ni här egentligen?”

Frågan var ju naturligtvis absolut berättigad, och det minsta jag kunde ge honom till svar var fullkomlig ärlighet.

”Ni får ursäkta min påflugenhets, men jag kunde inte låta bli, när jag fann att ni var tillgänglig, och ni måste ju vara medveten om att hela världen undrar varför ni inte längre ger konserter.”

”Är ni någons sorts psykolog eller journalist?”

”Varken eller. Jag är bara intresserad av den mänskliga naturen.”

”Då kanske ni skulle kunna förstå mitt fall. Jag vet inte hur mycket världen verkligen är intresserad av det, jag skulle tro att de flesta är tämligen likgiltiga inför en konstnärs obligatoriska nyck, egentligen väntar sig ingen något annat av en konstnär än nyckfullhet och oberäknelighet, men man skulle kanske kunna sammanfatta det hela så, att jag blev helt enkelt trött på publiken. De var ju bara där för att det var fint, de gjorde ingenting annat än att bara sitta stilla och lyssna, som en god publik skall göra, men ju skickligare och mera överlägsen en estradör blir, desto ensammare blir han. Förr eller senare vaknar den vissheten upp hos honom, att publiken egentligen aldrig förstår vad han vill ha sagt, den är bara där för att göra sig till för att han gör sig till, alla hans bemödanden om att nå fram till den får bara till resultat att han finner sig mer och mer fjärrad från den, till slut måste han till sin fasa förstå att han ingenting har gemensamt med alla dessa panelhonor, dandys, tillgjorda förståsigpåare, kritiker som är där bara för att observera varje misstag och felslag på klaviaturen, som bara lyssnar efter fel för att triumferande kunna säga ”Aha!”, alla dessa konstens parasiter som tror att de är märkvärdiga bara för att den exekverande konstnären gör sig märkvärdig. Jag fick nog av all denna fåfänga. Det är den gamla problematiken med ’pärlor för svin’ som redan Jesus satte fingret på. Hellre än att behöva uppleva att de flesta av publiken är svin som bara bökar utan att förstå vad de bökar ner avstår jag från publiken.”

”Men är ni då lyckligare med att bara spela ensam för er själv?”

”Då slipper jag i alla fall den pinsamheten att vara medveten om att andra hör när du spelar fel. Då slipper jag misstolkas och missförstås. Då kan jag i någon mån bättre koncentrera mig.”

”Det sägs att ni hemfallit till religiösa grubblerier och att detta föranstaltat ert avståndstagande från publiken.”

”Det är inte helt oriktigt. Ja, jag är religiös, och mina strävanden i den riktningen har tilltagit med åren, men det är egentligen inte för religionens skull utan av skuld känslor. Precis som Goethe har jag oavsiktligt krossat för många kvinnors hjärtan, vilket behäftat mig med en oavvislig börda av skuld känslor som jag aldrig kan bli av med. Jag kan söka

bot i det oändliga, men ingen ånger hjälper, samvetet finns alltid där, och det gnager, och i stället för att upplyftas till någon sorts försonings salighet finner jag mig sjunka mer och mer ner i ett bottenlöst hål av depressioners avgrund, mot vilket den enda kuren är att hemfalla på nytt, återfalla till riskabelt intimt kvinnligt umgänge och mildra det plågsamma gnagandet i själen med bedövning genom vin, konjak, champagne och starkare saker. Tyvärr hemföll jag som vivör och överlägsen estradör till att ge efter för frestelsen att insistera på min egen dödlighet genom att bli rucklare.”

”Det är nog det sista någon i världen skulle kunna gå med på att se er som och ännu mindre kalla er. Jag tycker ni överdriver. Ni är ju världskänd som en alltigenom god och generös man, som betyder mycket för alla som känner er.”

”De känner mig inte. De kände inte Goethe heller, och Goethe ger i sin Faust uttryck för den känslan, när hans patienter prisar honom för hans välgörenhet medan han bistert konstaterar att de inte har en aning om hur många han i själva verket innebar döden för.”

”Ni jämför er gärna med Goethe.”

”Inte som konstnär, men mitt fall liknar hans. Även han sattes i någon mån på en piedestal som ’olympier’ för sin överlägsna diktnings skull, medan han melankoliskt citerade kung Fredrik II av Preussen: ”Jag är trött på att härska över slavar.” Han led av sin egen överlägsenhet. Jag fann mig i samma trångmål. Det värsta man kan göra, den värsta fälla som finns i livet, är att fastna i sig själv, hemfalla åt självgodhet, inte komma ur skalet av sina egna dödliga och inskränkande begränsningar utan acceptera dem och därigenom sätta stopp för sig själv och sluta utvecklas. Man måste alltid sträva vidare. Jag kommer inte längre med publiken. Jag nådde toppen, men för att komma längre måste jag avstå från toppen. Därför är jag nu inriktad på meditation, fromma övningar, orgelmusik, sakrala kompositioner och kyrkan som tröst. Jag beklagar om jag har gjort er och världen besviken.”

Det var en skymt av melankoli i hans förklaring, och jag väntade mig nästan finna en tår på hans kind, men blicken var tillräcklig. Han hade sagt nog, och blicken sade mig att det var dags för mig att gå.

Jag reste mig och sade: ”Ursäkta om jag inkräktat på ert innersta, men jag ville bara försöka förstå sammanhanget. Jag kan försäkra er om att allt vad ni sagt stannar mellan oss.”

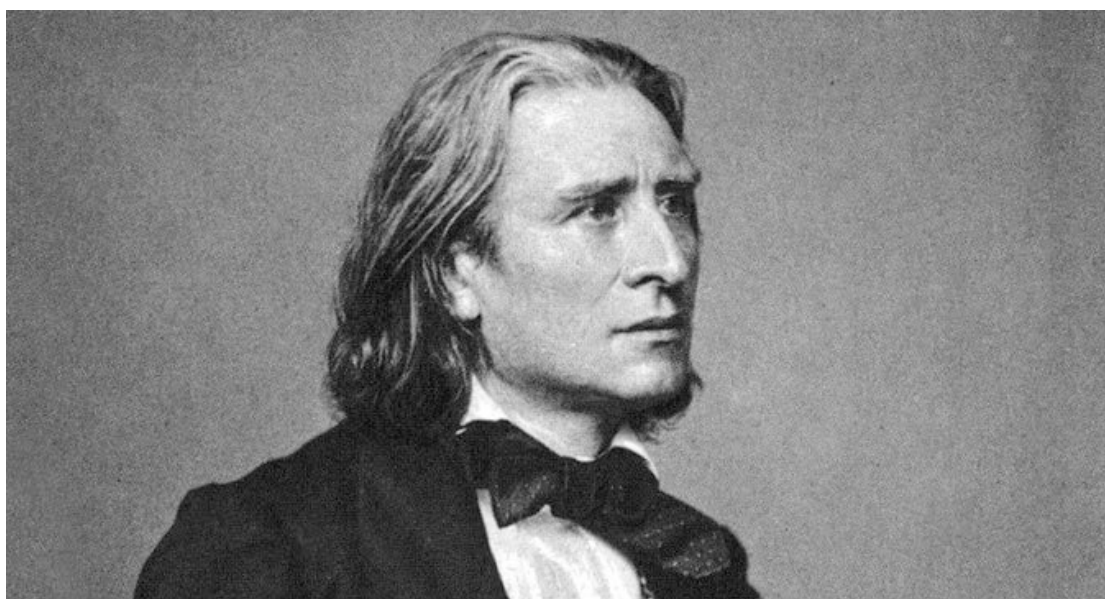
”Jag visste jag kunde lita på er,” sade han tacksamt, och när jag gick tryckte han varmt min hand.

Det var bara det första fallet av många. Jag vet inte hur många komponister och virtuoser jag sedan upplevat som hamnat i samma återvändsgränd med oforcerbara svårigheter att kunna bryta sig ur dem. Det var samma sak med Vladimir Horowitz efter hans triumfatoriska 20-tal, då han lade hela världen för sina fötter, Sibelius drog sig helt tillbaka och vägrade komponera en ton mera efter några av den symfoniska litteraturens absoluta mästerverk, även Glenn Gould slutade plötsligt uppträda offentligt och blev ett excentriskt eremitoriginal, bara för att nämna några.

Och den gode Franz Liszt lyckades faktiskt aldrig bryta sig ut ur sitt komplex. Han tröstade sig oavslätligt med nya kvinnor och sprit hur mycket abbé han än blev, men kyrkan tog honom aldrig på allvar, så att han aldrig blev mer än abbé, kyrkans lägsta prästerliga grad. Och hans musik blev inte bättre av att han avstod från publiken. Den hemföll till abstrakthet som ingen kunde förstå utom han själv, och hans religiösa musik upplevdes alltid som mera konstig än religiös. Som om han var medveten om denna blinda kräftgång själv, tröstade han sig i det oändliga med att bearbeta och arrangera andra kompositioner i så kallade ’parafraaser’, som om han behövde kollegers bättre

musik för att kompensera sin egen musas uttorkning. Men han levde till 75, tröttnade aldrig på kvinnor och slutade aldrig dricka, och överlevde den yngre Wagner, som bara utnyttjade honom, med nästan fyra år.

Några viktiga filmer

Vice (2018) – Foul play hela vägen

Detta är en mycket viktig nästan dokumentär film som förklarar en väsentlig del av den moderna historia, som de flesta amerikaner helst inte vill konfrontera, om de inte vägrar att acceptera den och till och med förnekar den, och ändå är denna film inte någon historieförfalskning utan snarare tvärtom, en förklaring.

Christian Bale som Dick Cheney ger ett övertygande och förintande porträtt av den totala opportunisten som såg en möjlighet och inte tvekade inför att utnyttja den, med förödande konsekvenser för hela världen. Bale gör karaktären nästan överväldigande i sin monstrositet, vilket ger associationer till Orson Welles' karaktärisering av Citizen Kane som ett monster av samma besatthet av sin egen maktberusnings förblindelse.

I början av filmen är han en nolla, en telefonledningsarbetare ute på landet i Wyoming, som relegerats från Yales universitet för att han, precis som George W. Bush Jr, alltid söp till mer än ordentligt, men hans liv får en annan och mer intressant riktning när han möter Donald Rumsfeld, filmens bästa skådespelare (Steve Carell). De arbetar tillsammans hela vägen in till Vita Huset, ända tills Cheney blev tvungen att sparka ut honom därifrån när allting gått förlorat, när Bush Junior fått händerna fulla med tappade byxor fulla med skit som aldrig kan fås upp igen, hela Orienten i en enda stor förödelse med över 600,000 civila offer (utom drygt 4000 stupade amerikanska soldater), uppkomsten av terrorrörelsen Isis som resultat med hela den förskräckliga radikaliserings av islam, och så vidare. Bush Junior vann presidentvalet med bara +500 röster (medan en omräkning av rösterna i Florida, en nyckelstat där Jeb Bush, brodern, var guvernör, förbjöds av Högsta Domstolen, som hade republikansk majoritet,) Bush Junior var en före detta alkoholist som i det närmaste var fullständigt inkompetent som president och överlät i princip allting åt sin vicepresident Dick Cheney, som gjorde det

bästa av saken, vilket i praktiken var det värsta, då han såg sitt livs chans att gynna Amerikas oljeoligarki med att skaffa den tillgång till Iraks oljefält. Filmens starkaste scen, som mest kommer att etsa sig fast i människors minnen fastän den är så kort, är när oligarkerna träffas för att rita ut gränserna för varandras oljeintressen i Irak i god tid före 11 september. Motivet kunde inte framstå som klarare. Vad man inte kan förstå är hur Tony Blair som Storbritanniens premiärminister kunde låta sig duperas så till den grad av en så patetisk bluff som Bush Junior.

Musiken till filmen är också den mycket lyckad, av Nicholas Britell, men det mest fascinerande är parallellhistorien berättad av soldaten Kurt, vars öde så småningom sammanflätas med Dick Cheney's. Det är inte bara Bush Juniors vicepresident som ställs inför rätta här utan hela det republikanska etablissemanget av oljeoligarker, vars skurkaktighet blottläggs inför allmänhetens ögon med överväldigande ögonöppnareffekt. En film som denna förtjänar hela världens beundran och pris.

Misstanken om insideroperationer uppstod omedelbart efter 11 september. Varför rasade en annan skyskrapa samman bredvid utan att ha träffats av något flygplan? Ett antal vittnen har berättat om inre explosioner i byggnaderna som föregick de båda flygplansträffarna. Bush var nyvald president, hans installation hade varit ett dunderfiasko, inom kort var han Amerikas genom tiderna mest föraktade president, han spelade mest bara golf, hans administration stämplades redan som den sämsta någonsin, och så inträffar 11 september, som genast tas som förevändning för nationell upprustning med införandet av undantagslagar och krigsförklaring mot Irak med ursäkten att Saddam Hussein har massförstörelsevapen. Dick Powell anmodades hålla ett tal i FN för att stadfästa ett berättigande av kriget, man får se talet i filmen, som Dick Powell efteråt betecknade som det mest pinsamma tal han någonsin hållit. Men oligarkerna fick sin olja, och det var allt de tänkte på i kriget, som skuldsatte Amerika hos Kommunist-Kina med triljoner.

Samtidigt hade Amerika för vana att brännmärka alla icke önskvärda stater som skurkstater, medan somliga, som Noam Chomsky, klart såg Amerika som världens ledande skurkstat.

I och för sig är världens andra ledande stater knappast bättre. I Putins Ryssland förföljs oppositionella och tystas med vilka medel som helst, som journalisten Anna Politkovskaja som avrättades med fem skott vid ingången till sitt hem på Putins födelsedag för att hon kritiserat Putins Tjetjenienpolitik, och Kina har sedan 1950 varit i färd med etniska rensningar och systematiska folkutrotningar i de med våld ockuperade Tibet och Öst-Turkestan, där för närvarande minst en miljon uighurer sitter i koncentrationsläger. Uighurerna är ett turkiskt folk, landet är deras, men kineserna har samma långsiktiga etniska rensningsprogram i Öst-Turkestan som i Tibet, att gradvis ersätta den egentliga befolkningen med kineser, som inte är skapta för att leva där. Och hela världen hyllar och kryper för detta Kina för dess blomstrande ekonomis skull – kapitalismens förbannelse, att profiten berättigar omänsklighet.

Bortom gott och ont (1979) – Liliana Cavanis film om Nietzsche

Filmen kan ses eller åtminstone tolkas som ett karaktärsmord eller en andlig obduktion av Nietzsche, men Liliana Cavanis avsikter var säkert något annat. Hon ville komma åt hemlighetsfullheten med Nietzsches stora kärlek och det sällsamma *ménage à trois* som den kom att leda till, och hon försöker berätta historien sanningsenligt, även om den förlorar sig i sexuella frosserier som utvecklingar och avvikningar från ämnet. Filmen

hade kunnat vara hur vacker som helst och är det bitvis, men tyvärr är Erland Josephson inte rätt skådespelare för Nietzsche. Han är för grå och helt utan temperament, medan Nietzsches temperament i det närmaste var vulkaniskt till nästan självförintande grad. Erland Josephson får honom att framstå som blekt sentimental till fjollighet, vilket inte är övertygande.

Däremot är Robert Powell mycket bra som hans närmaste vän, läkaren Paul Rée, som han delar Lou Salome med. Nietzsche friade till henne tre gånger men fick nej varje gång, tills hon till slut gick med på att ha honom som älskare om han samtidigt tolererade Paul Rée som hennes älskare. De försökte, och det gick till en början, men naturligtvis kunde det inte hålla. Det var naturligtvis främst Nietzsches sjukdom som kom emellan, men till denna kris bidrog även hans familjeförhållanden.

Den bästa skådespelaren i filmen som gör den bästa rollen är Virna Lisi som Nietzsches syster Elisabeth, som inte kan tåla Lou Salome – för att hon är delvis judinna. Det hjälper inte att hon är sekulär, men Elisabeth är fanatiskt antisemitisk, och hon kastar ut sin bror med Lou Salome för hennes skull – och tar honom åter till nåder igen först när han helt brutit med Salome och bara har sjukdomen kvar av sitt liv. Då lägger hon helt beslag på Nietzsche, vill bestämma över hans böcker och hans åsikter och sköta om hans ansikte utåt och får honom att framstå som lika antisemitisk som hon själv, vilket han aldrig var. I själva verket kunde han aldrig förlåta sin syster för hennes delaktighet i splittringen från Lou Salome.

Han blev bara 55 år, men hans gode vän läkaren Paul Rée, även han av judisk börd, slutade illa han också vid bara 52 års ålder, men dödsorsaken var naturlig. Det vara bara något år efter Nietzsches död som han omkom i en olycka under vandring i Alperna.

Så visst föreligger här en ytterst intressant och hemlighetsfull ödeshistoria mellan dessa tre, som man kunde ha gjort mycket av på film, vilket Liliana Cavani med ambitiöst mod försökt, men hon har bara nått halvvägs, och filmen är egentligen bara en skiss, ett försök att åtminstone fånga något av en skymt av de innerliga förhållandena. Dock anses filmen vara hennes mest inflytelserika, hon gjorde den makalösa scenografin själv, och även musiken är alltigenom mer än lyckad. Hon fyllde nyligen 85 och filmar fortfarande, liksom den nästan jämnåriga Agnès Varda.

Hadji Murat (1961) – Krig och fred i Kaukasus

Detta är en frejdig italiensk film på Leo Tolstojs sista roman, publicerad efter hans död, byggd på verkliga upplevelser och skeenden under hans militära tjänstgöring i Tjetjenien på 1850-talet under Nikolaj I – tsaren är själv med i filmen och spelar en viktig roll i början. Tatarhövdingen Hadji Murat spelas av Steve Reeves, som gjorde många muskelknutroller under 50- och 60-talet, främst som Herkules, men denna roll är något annorlunda. Den fulla italienska titeln på filmen är *Agi Murad – il diavolo bianco*, på engelska *The White Warrior*, tatarhövdingen fanns i verkligheten och vållade både tsaren och sitt eget folk stora problem, då hans framstående ställning bland sina egna orsakade avund och intriger, som fick honom stämplad som förrädare mot sina egna.

Filmerna är mera en äventyrsfilm, stilig och en fest för ögat med många sköna damer och en imponerande cinematografi (filmad i Jugoslavien) med även förnämlig underhållning på vägen med en praktfull orientalisk balett – det är bara Chatjaturians Sabeldans som fattas. Historien om Hadji Murat med Steve Reeves i en hjälteroll är naturligtvis mycket romantiserad, men ändå finns det en hel del kvar av Tolstojs roman. Han var den främsta realisten i rysk litteratur, och hans realism var kanske den mest

konsekventa av alla – han tvekade aldrig inför att blotta hela sanningen. Historien är egentligen ganska bitter, Hadji Murat förråds i princip både av sina egna och av ryssarna, som lurar honom till en diplomatisk fredsuppgörelse varpå upproret kommer i gång på allvar, som en Isis-rörelse på 1850-talet. Tydligen hade ryssarna problem med tjetjenerna redan då, men försökte hantera dem mera diplomatiskt och inte med utrotning som Stalin eller krig som Putin. Jag väntade mig inte mycket av filmen då huvudrollen utgjordes av träbocken Steve Reeves, en dålig skådespelare utan annat än muskler, ju mindre han säger, desto bättre, men filmen blev ändå en positiv överraskning. Det är 'Krig och fred' i Kaukasien men i härlig italiensk stil.

Casa Ricordi – En färgstark operakavalkad genom hela 1800-talet (1954)

Detta är en film för operaälskare men som sådan en omistlig pärla. Den berättar historien om musikförlaget Ricordi genom tre generationer, från 1807 under Napoleon ända fram till *La bohème*. Alla är med – Rossini, Donizetti, Bellini, Verdi, Puccini och till och med Zandonai, med deras kärlekshistorier och framgångar, kriser och tragedier – det är *gefundenes Fressen* för varje operaälskare, medan å andra sidan folk som inte är initierade i operavärlden knappast kan få så mycket ut av den, trots en utomordentlig scenografi, underbara färger, många dramatiska scener och fantastiskt vackra damer hela vägen. Detta är en uppföljare till Puccinifilmen några år tidigare, och samma skådespelare som spelade Puccini i den filmen är även Puccini här, och även hon som spelade hans fru Elvira, Märta Torén, återfinns här men som Rossinis stora kärlek Isabella.

Filmen bjuder på ett antal mycket minnesvärda scener. Det är focus på de avgörande skeendena i de olika komponisternas liv. Rossini kommer först med den dråpliga historien om hur hans "Barberaren i Sevilla" först blev ett utvislat brakfiasko, på grund av att konkurrenten Paisiello, som gjort en opera på samma text, anställt utvisningsklickar att dränka teatern med, men Rossini lurade Paisiello med att även ge den på en annan teater, där den gjorde braksuccé i brist på utvisningsklickar.

Donizetti spelas av en mycket ung Marcello Mastroianni, och han är inte riktigt rätt typ för den rollen, men där förekommer ändå några praktscener med "Kärleksdrycken". Vincenzo Bellini spelas av Maurice Ronet, och det är filmens stora operatiska dödsscen, som dras ut på i melodramatisk *schmalz* hur länge som helst; och sedan följer Verdi, som hamnar mitt i de politiska förvecklingarna med milanesarnas uppror mot österrikarna, men det följande är mera intressant. Efter *Aida* och hans *Requiem* beslöt han sig för att aldrig komponera något mera och drog sig demonstrativt tillbaka för att bara umgås med bönderna ute på landet. En stor anledning till denna reträtt var det plågsamma ovälkomna enviget med Wagner, då det bildades partier i Italien för Wagner mot Verdianhängarna, som bad Verdi åka hem och gå lägga sig, då Wagner var en förnyare medan Verdi bara var en gammal stöt. Ändå lyckades man locka honom tillbaka till nya operor, där *Otello* var den första, där hela den passionerade slutscenen är med i praktfullt pathos. Sedan följer Puccini som hittar en riktig Mimi i Paris, och det följer ännu en gripande dödsscen.

Detta är en stor musikkfilm och en av de bästa fastän den bara ägnar sig åt italiensk opera, men vad kan vara bättre än det?

Cykeltjuven – en mans tröstlösa jakt på sin stulna cykel, oumbärlig för familjens levebröd (1948)

Detta är den främsta klassikern i den italienska neorealismen, och hur många gånger man än ser den gör man i regel varje gång nya upptäckter, medan man samtidigt påminns om värdefulla detaljer man glömt. I all sin eländiga misär är filmen en outtömlig skattkista på cinematografisk rikedom och mänsklighet, då filmen är så mycket mer än bara ett socialrealistiskt dokument.

Det hela är en Kafkasituation. Francesco Ricci som arbetslös får ett jobb för vilket det krävs en cykel, hans cykel är pantad, så hans fru måste pantsätta alla deras sex lakan för att få pengar till att lösa ut cykeln. En av filmens mest imponerande scener rör dessa lakan. De slås in i ett papperspaket som sedan skall placeras i en hylla med andra sådana inslagna lakan, för att placera det senaste paketet överst kliver assistenten upp på en stege, som bär högre och högre, hyllorna blir fler och fler, det visar sig vara hundratals hyllor med tusentals lakan, medan deras lakan slutligen hamnar högst upp och längst bort – man får intrycket att hennes lakan försvinner i en oändlig mängd av andra pantade lakan, och det är vad även huvudpersonerna gör i filmen – de försvinner i en ändlös och bottenlös Kafkaprocess av omöjligheternas hopplöshet.

Vittorio de Sica var kanske den mest mänskliga av alla filmregissörer, egentligen bara jämförbar med Chaplin, i varje film koncentrerar han sig på det mänskliga och den mänskliga faktorns problem i en värld av omänsklighet, och denna tendens är särskilt tydlig i denna film, där centrum för handlingen är en liten pojke, som utan att vara den ledande aktören ändå är den främsta förmedlaren filmens budskap – en ödets labyrint utan utgång, markerad av en ständigt växande tragedi av förtvivlan. Filmen besvarar inga frågor, det finns inget slut och allra minst någon lösning på problemet, den bara påvisar det i all dess gränslösa omfattning och lämnar åt publiken att bli upprörd därav och förbli upprörd för alltid.

Verdifilmen (1952) – historien om Verdi rakt av med koncentration på det väsentliga

Filmen gjordes före både Puccini- och Ricordifilmen och är mycket mer än bara en filmbiografi om Verdi. Den är lika vackert och fint komponerad som Verdis egen musik, tar sin början vid hans dödsbädd, när han 87 år gammal minns sin första fru, Margherita Barezzi, och så börjar minnena. De första 40 minuterna handlar bara om deras övermåttan tragiska kärlekshistoria, som måste få en att smälta i tårar från början, men sådan är sedan hela filmen.

Efter Margherita Barezzi, den första hustrun och hennes förtidiga död vid bara 26, efter att båda deras små barn avlidit före henne, (filmen inkluderar bara ett av dem och besparar publiken den dubbla tragedin,) följer berättelsen om hans andra fru, som det tog många år för honom att få. Hon var en berömd sångerska och erfaren kvinna, hon hade som älskarinna fött barn med Verdis främsta gynnare, teaterchefen på La Scala, varför hon kände sig ovärdig Verdi. Filmen berättar en mycket romantiserad version om hur de lyckades finna varandra ändå, genom att låta hans svärfar Barezzi uppträda som fadern i "La traviata". Filmen kulminerar med den operan, som definitivt förde dem samman.

Det är en fördel att filmen är i svartvitt, det framhäver det allvarliga i Verdis liv med dess tragedier och trauman och gör hans personlighet rättvisa. Det är en klassiker inte bara bland filmbiografier utan över huvud taget, då den mera är en studie i medkänsla

och kärlekens känslodjup, då den faktiskt kommer åt själva kärnan i kärlekens mysterium på ett sätt som egentligen bara italiensk film någonsin har lyckats med – och då tänker man förstås mest på Vittorio de Sica.

Swing Time (1936) –

Fred och Ginger i högform

Detta är en förtjusande komedi där allt klaffar perfekt, och den är till och med värd att ses om flera gånger. Höjdpunkterna är naturligtvis dansnumren, de är fullkomligt överlägsna i imponerande skicklighet, och man kan förstå att filmandet av ett sådant ibland kunde kräva 42 omtagningar innan allt var perfekt, vilket förskräckligt tålamodsprovande och förintande jobb, men det var värt det. Fred drev Ginger hårt, men hon klagade inte utan gjorde det bästa av saken, och när två sådana artister gör det bästa av saken dubbleras det optimala resultatet. Även Jerome Kerns musik hör till hans allra bästa, och alla dessa utomordentliga fördelar bidrar till att göra denna film till en av de bästa dans- och musikalkomedier någonsin – egentligen bara i skuggan av deras *Top Hat* året innan.

Fred Astaire har ofta jämförts med Gene Kelly, och det har sagts, att medan Fred dansade uppåt hela tiden, så höll sig Kelly mera ner mot jorden. Den största skillnaden mellan dem är emellertid att Fred alltid är romantisk, medan Kelly egentligen inte är det alls. I stället är Kelly mera akrobatisk – han insisterade på att alltid själv göra sina egna stuntnummer.

I ett av de mest virtuosa numren dansar Fred solo tillsammans med färgade, som småningom utmynnar i att han dansar med tre skuggor av sig själv. Hur detta är gjort är ett cinematografiskt mirakel, ty de kommer i otakt med varandra. Till slut tröttnar skuggorna på Fred och ger fan i honom, medan han får fortsätta ensam...

Front Page Story (1953) En tidningsredaktions vardag

Denna film är mycket jämförbar med John Boormans lysande journalistfilm *Deadline* med Humphrey Bogart några år tidigare, men här handlar det inte alls om någon kamp på liv och död mot maffia och korruption, utan här är allt fullständigt naturligt och vardagligt, med den enda komplikationen att det är litet väl mycket som händer på en gång.

Det är vardagen på Fleet Street, Londons stora tidningsgata med de huvudsakliga dagstidningarnas verksamhet, som får en intim dokumentär skildring med förkrossande inblickar. Jack Hawkins leder redaktionsarbetet, det gäller att få ihop en vanlig nyhetsförstasida, och olika journalister delegeras på olika bevakningsuppdrag. Filmen är polyfon med flera historier som utvecklas samtidigt, allesammans mot oanade kriser. En ung änka (Eva Bartok) står inför rätta på Old Bailey åtalad för mord på sin make, som ändå varit döende sedan länge – det framgår tydligt att det var ett så kallat barmhärtighetsmord. En ung moder ligger på operationsbordet med oviss utgång av den förestående operationen, medan redaktionen under tiden får ta hand om hennes fem små barn. En vetenskapsman i hög position är ivrig med att försöka få dagstidningen att publicera hans budskap till världen, det handlar om atomhemligheter, och det visar sig att han smuglat atomhemligheter till andra sidan och vill förklara varför inför hela

världen – detta var 1953, ett känsligt år för det kalla kriget. Samtidigt håller Jack Hawkins vackra fru på att lämna honom efter ett långt äktenskap av att mest ha blivit lämnad ensam för mycket.

Så det utvecklas (minst) fyra olika dramer samtidigt, som redaktionen (Jack Hawkins) måste följa, ta ansvar för och ta ställning till, medan det intressantaste är den unga änkans fall. Jack Hawkings sätter sin mest kontroversiella och kritiska journalist på jobbet, Michael Goodliffe i en av sina många ytterst laddade och spännande roller, medan fallet leder till en dramatisk klimax där allting går fel, hon frikänns för mordet men råkar nästan omedelbart ut för en svår trafikolycka, delvis orsakad av den sämsta sortens journalist, varpå hela gamdagspressen mobiliseras; vilket minsann ger anledning till ifrågasättande av hela verksamheten, journalistens etiska roll och ansvar och sensationsjournalistikens ohyggliga gammentalitet. Det blir en ordentlig uppgörelse mellan Hawkins och Goodliffe inför hela redaktionen där allting ställs på sin spets i blottandet av förskräckliga avigsidor av journalistyrket, medan dagen sedan kröns med en plötsligt inträffad katastrofal flygkrasch, där Jack Hawkings fru haft plats på planet... Snacka om kriser. Men det är en suverän film, det är sällan man vill se om en film genast, men i detta fall kändes det så direkt.

Månadens filmskörd omfattar tre mycket olika filmer av Michael Powell och Emeric Pressburger. *A Canterbury Tale* från 1944 var deras tredje samproduktion och den första och enda som inte blev någon kassasuccé. Filmen har nästan formen av en katedral, och den utmynnar just i katedralen i Canterbury, som får stå för den överväldigande finalen. Det är under slutskedet av kriget, och en amerikansk soldat förrirrar sig på vägen till Canterbury, där han vill göra ett turistbesök i katedralen under sin korta permission, stiger av vid fel station, fastnar där, kommer i kontakt med människor som brottas med ett halvkriminellt problem, någon i byn trakasserar dess damer med att hälla klister i deras hår, en sådan dam råkar ut för detta attentat just när amerikanen irrar förbi, de slår sig samman för att lösa mysteriet och hamnar hos ortens lokala kommunalpolitiker, Eric Portman i en av sina många dubiösa roller, men till slut kommer ändå hela sällskapet på rätt tåg till Canterbury. En av dem är en annan soldat, Dennis Price, som arbetat som biograforganist, han är utbildad till kyrkorganist och har alltid drömt om att få spela riktig orgel, och får slutligen chansen i katedralen i Canterbury. Många andra trådar löper samman i denna ytterst polyfont intagande film, amerikanen blir också involverad i ett barngång som leker krig, en filmförevisning trasslar till sig, men allt hänger ändå samman, som i en mycket invecklad och omständlig men genialisk filmisk fuga. Filmen var en av Powell-Pressburgers egna favoriter, men det var inte så konstigt att inte vem som helst kunde förstå den.

Min engelska recension:

A cathedral of a film

The first time you see this miracle of a film you will be confused, because you will constantly lose yourself in it. It is like a labyrinth, constantly branching out in different directions, getting lost in petty details, getting caught in a mystery of a "glue man" sabotaging young girls by ruining their hairs with glue, and even getting caught up in a local war between small boys. But there is a method in all this confusion. The film has a very carefully composed form, gradually leading up to the arrival at the cathedral in

Canterbury with one of the most overwhelmingly beautiful grand finales in film history. You have to see this film several times, you have to learn to grasp it, to understand its ingenious almost architectural construction, with all its meticulously collected details, all actually joining together to form this cathedral of a film. It was the one film of Michael Powell and Emeric Pressburger in the 40s not to be a success, but on the other hand it is perhaps the most intriguing and intellectual film of them all, reaching almost a metaphysical dimension without ever leaving the ground of realism. Here is of course in the beginning a reference to Chaucer's Canterbury tales and pilgrims, and it recurs a few times later in the film, but the realism is absolute all the way, leading you straight into the timelessness of the cathedral like into another dimension of glorious infinity.

Alla engelska recensioner finns tillgängliga på:
https://issuu.com/lanciai/docs/film_reviews

Den skandalösa *Peeping Tom* (1960) regisserades och producerades av Michael Powell ensam, den är jämförbar med Hitchcocks *Psycho* från samma år, en fotograf och filmamatör mördar sina damer medan han filmar dem, filmen vållade så mycket rabalder att Michael Powell inte mer fick göra film i England utan måste fortsätta i Australien. Fastän det inte förekommer en enda droppe blod i hela filmen är den så makalöst skickligt gjord, att den är förintande i sin upprörande karaktär. Det är en film om film och fotografi, och fotot och cinematografin är så virtuost utfört, inte minst färgerna, att effekten inte kan utebli. Samtidigt är det en film om känslighet. Det är inte bara Carl Boehm i huvudrollen (Karlheinz Böhm, son till den österrikiska dirigenten Karl Böhm, och som året innan spelade huvudrollen i den bästa Schubertfilmen i Österrike,) som lyckas förmedla den extrema känsligheten och psykologin i denna anatomi av en mentalitet som fastnat i besatthet; men även Maxine Audley, som den blinda modern som inte har mycket annat att göra i livet än att dricka whisky, ger en unikt övertygande inblick i skakande clairvoyance som resultat av hennes blindhet. Lägg till detta Moira Shearers (från *De röda skorna*) dansuppvisning, komediingredienserna från studioinspelningarna utom den exceptionella färgbehandlingen och kameratekniken, och man har ett cinematografiskt mästerverk som egentligen bara står efter *De röda skorna* i klass.

Vad man saknar i filmen är dock just Emeric Pressburgers säkra manushand, men fastän filmen är så chockerande kan just denna brist vara dess främsta kvalitet. Vem som helst som alls haft något att göra med besatthet av något slag, av konst, religion, skapande verksamhet eller något annat, måste beröras av Mark Lewis fall och sympatisera med honom, hans oförmåga att bli av med sin fixering utom genom att slutligen vidta drastiska åtgärder; och det måste erkännas, att detta är en av de mest inkännande och medkännande filmer som gjorts.

Den tredje var *A Matter of Life and Death* 1946 (på svenska "Men störst är kärleken"). Under krigets sista dagar strandar David Niven i ett bombplan på vägen hem och hamnar i limbo mellan liv och död och vet inte vart han skall ta vägen, då både jordisk kärlek och himmelska krafter sliter i honom. Detta är Powell-Pressburgers mest intressanta och genialiska manus. De leker metafysiskt med olika dimensioner och ger en extrem kreativ fantasi fria tyglar. Egentligen handlar hela filmen om en nära-döden-upplevelse och tar ut svängarna i dess möjligheter till maximum, men samtidigt är realismen konsekvent och även den extrem – det förekommer inte ett spår av nonsens i hela denna spektakulära fantasmagori av de vildaste utsvävningar i det okända. Den

andra metafysiska världen (i svartvitt) presenteras i en perfekt exemplarisk ordning med protokoll, strikt disciplin och noggrant iakttagande av paragraferna, medan doktor Roger Liveseys praktiska värld, hur vetenskaplig den än är, inte stänger någon dörr för några möjligheter. Detta är faktiskt en film i fyra dimensioner, den lilla byn med dess amatörteatersällskap och doktors intressen för fotografering inkluderar både rustik realism och parapsykologiska insikter, medan den metafysiska andliga världen både är helt spirituellt och extremt väl organiserad i perfekt konkret ordning.

Till detta kommer det underbara skådespeleriet presterat av samtliga aktörer, och framför allt den sprudlande spirituella dialogen. Denna film är till och med mera litterär än *A Canterbury Tale*, och bara manuset med dess konversationer är värt ett studium ord för ord för dess sprudlande spirituella intelligens med en fullständigt konsekvent logik i all metafysiken.

I början förekommer det en teaterrepetition med amatörteatersällskapet som repeterar ”En midsommarnattsdröm”, som ackompanjeras på grammofon av en inspelning av Mendelssohns musik till skådespelet. Det intressanta att notera här är, att just den musiken användes i Max Reinhardts stora film på skådespelet något dussin år tidigare, (med James Cagney som Botten och Mickey Rooney som Puck). Här är ytterligare ett strålande prov på Powell-Pressburgers enastående sinne för genialiska detaljer, i detta smickrande citat av Max Reinhardts förtjusande film.

Några milstenar, februari-mars 2019

Februari

- 3 100 år sedan Nationernas Förbund första gången samlades i Genève med president Wilson som ordförande.
- 5 Andreas Papandreou 100 år.
- 6 Lufthansa 100 år.
- 8 John Ruskin 200 år.
- 14 Christopher Latham Sholes 200 år, skrivmaskinens uppfinnare.
- 18 Jack Palance 100 år.
- 22 200 år sedan Spanien överlät Florida åt USA.
- 23 100 år sedan Benito Mussolini grundade Italiens fascistiska parti.

Mars

- 2 Jennifer Jones 100 år.
70 år sedan den första världsomflygningen. Den tog 94 timmar med 14 ombord.
- 4 Bernard Haitink 90 år.
- 6 Cyrano de Bergerac 400 år.
- 11 Marius Petipa 200 år, den klassiska balettens främsta koreograf.
Sir Henry Tate 200 år, (Tate Gallery i London).
- 18 Neville Chamberlain 150 år.
NATO (Atlantpakten) fyller 70 år.
- 28 80 år sedan Madrids fall och det spanska inbördeskrigets slut.
- 31 60 år sedan Dalai Lamas flykt fullbordades från det av Kina ockuperade Tibet.

Skattkammaren

En lördagkväll tog vinet slut. Även pengarna var slut, och man kunde ändå inte inhandla något vidare livsfluidum förrän tidigast måndag. Man tänkte då efter och försökte kringgå problemet, ehuru detta verkade komplett omöjligt i sin praktiska oövervinnelighet. Men då började man utforska skåp och gömmor som egentligen aldrig kartlagts eller botaniserats. Och till synnerlig häpnad och glädje uppenbarade sig de mest oanade skatter längst in i skåpet under diskbänken, som tydligen stått orörda där sedan urminnes tider. Lägenheten har bara bebotts sedan 1991, men efter pappa Aurelios frånfälle övertogs en hel del kvarblivet och sparad material från hans skafferi, som bland annat tydligen innehöll aldrig öppnade flaskor. Han brukade ju alltid köpa något på varje resa, och hans resor höll på hela livet. Och det var inte vilka flaskor som helst. Där fanns en delikat *limoncello* från Sicilien, en oöppnad kaffelikör från Brasilien, en *Palinka* (jugoslavisk snaps) från okänt land, en *Ouzo*, en bulgarisk konjak, en fransk *Pastis*, och det bästa av allt – en praktiskt taget oöppnad *Drambuie*, som var så gammal att korken var i upplösningstillstånd och måste ersättas med en ny. Vilken fenomenal skattkammare! Risken förelåg omedelbart, att man faktiskt skulle kunna överleva ända till måndagen.

Italiensk körresa

Fritänkarens resor har alltid hört till dess mest framträdande och obligatoriska ingredienser. Den första dokumenterade resan i Fritänkaren var vår första Indienresa 1992, som var tidskriftens startskott, men det förekom faktiskt ett antal intressanta internationella resor redan tidigare, som aldrig publicerats i Fritänkaren. En av dem var denna.

Den vanliga svenskhetens möte med ett kulturland som Italien är ett ämne som borde utredas. Jag fick anledning att studera det närmare vid en körresa till Italien bestående av 45 personer av vilka två nästan kunde italienska. Endast en av dessa visste någonting över huvud taget om italiensk kultur.

Kören var från Göteborgs mest borgerliga stadsdel Örgryte och var tämligen rik ekonomiskt och tämligen ung i kvalitén. Visserligen var det utmärkt klass på dirigenten, en mycket spirituell och skämtsam man i Groucho Marx-stil som fullkomligt behärskade sin kör och dess mycket varierande repertoar, men han var lika svensk som alla de andra: fullkomligt omedveten om andra världar än den egna trygga svenska världen, som i sin självgoda förnöjsamhets leende slummer aldrig kan påverkas av någon annan större värld.

Dessa sångarentusiaster färdades med buss hela vägen från Göteborg till Bazzano utanför Bologna, vilket tog två dygn. Starten skedde 16.30 från Örgryte Nya Kyrka i bländande vackert solsken: sämsta tänkbara väder att skiljas från en hemstad i. Denna kör, som på sin repertoar hade verk av Verdi, Gunnar Wennerberg, Gustaf Nordqvist, Anders Öhrwall och andra fullödiga klassiska tonsättare, började i bussen nästan omedelbart plåga alla känsligare öron i sällskapet med ursinnig rockmusik à la mode på kassett som alla tvingades lyssna på. Därmed skulle tydligen resans italienska kulturhjärntvätt börja. Stängde man av högtalaren ovanför sitt eget säte måste man ändå höra de hessa hysteriska skriken och skrällande elgitarrerna från alla deras högtalare som tycktes njuta av det monotona slagverksraseriet. Bussen hade dessutom en television

som kunde visa video. Hela kvällen under resan genom Danmark fick kören njuta av de löjligaste och fånigaste tramsfarsor med Lasse Åberg endast avlösta av de mest sadistiska tänkbara Tom-och-Jerry-filmer, där ju hela handlingen som bekant kroniskt ensidigt handlar om kattens och mössens ständiga tävlan med varandra om vem som kan vara grymmast och mest sadistisk - utan att någon av dem någonsin lyckas stryka med i dessa extrema och ständigt mer överdrivna överansträngningar åt det morbida hållet. *En* sådan svensk fars och *en* sådan katt-och-råtta-lek kunde man väl stå ut med, men när sådan tramsig och sadistisk humor upprepas i det oändliga, medan alla i bussen hela tiden sitter och vrider sig och vrålar av skratt som i programmerade skrattkörer i TV, så kan man nog börja tycka att det skulle vara bättre utan i längden. Sådana buskis-tramstillställningar och slaskiga drastiska sado-masochistiska videofilmer hade detta glada kulturgång besvärat sig med att ta med sig bara för att kunna njuta och frossa riktigt ordentligt.

En kort rast på Hälsingborgsfärjan och en något längre på Puttgardenfärjan följdes av den mest obekväma tänkbara natt i de mest onaturliga tänkbara kroppsställningar, då det att stolryggarna kunde fällas ner innebar att den som satt bakom varje nedfälld stolsrygg måste sitta och sova med benen utspärrade, nästan som i en sorts sittande spagatställning. Naturligtvis blev allas lemmar nedanför lären antingen avdomnade eller uppsvällda med följdenliga plågor och besvär som varade hela den följande dagen ända ner till Innsbruck.

Vädret genom Tyskland var dåligt, och bland annat uppstod det en så tät dimma under dagen att det resulterade i en kedjekrock på *der himmlischer Autobahn* som cirka 50 fordon invecklades i med total förstoppning av all trafik mellan Nürnberg och München som följde: köerna var milslånga, och då många valde alternativa landsvägar fylldes även dessa av köer, som det var ännu svårare att komma ut ur. Ändå var denna kedjekrock lindrig och bagatellartad. Det brukar ju handla om upp till 250 bilar som entusiastiskt av hjärtans lust kör in i varandra och på varandra och över varandra huller om buller, så att allt blir bara ett enda stort dragspelsskrotupplag av gigantiska dimensioner, där ett ansevärt antal förlustesebesökare skaffat sig direkt biljett till himmelen på köpet utan retur.

Det vackra vädret började äntligen i Innsbruck, där kören lyckats skaffa sig stadens minst typiska hotell: ett sterilt hypermodernt betonghotell utan trivsel och långt utanför staden. Att promenera in till centrum tog 45 minuter, vilket var väl värt att göra bara för att komma bort ifrån hotellet, där man lika litet fick vara i fred för ständigt närvarande och påträngande musikhögtalare med skrällande elgitarrer och hysteriska skrik till debil skvalmusik som någonstans norr om Alperna under hela denna resa.

Så fort man väl var söder om Alperna började dock livet bli mänskligare. En rökpaus togs på autostradan efter Bolzano som inte fick räcka längre än fem minuter: den räckte en kvart och förlängdes sedan. Men Italien blev Italien först när man äntligen lämnade autostradan.

Under ledning av den enda i bussen som var uppvuxen med italiensk kultur övergavs autostradan vid Trento, varefter bussen ringlade sig utmed de smala vägarna ner till Gardasjön. Svenskarna häpnade. Aldrig hade de sett ett så vackert land förut. Det var ju rentav vackrare än Vättern!

Lunch intogs i Malcésine och skulle ha tagit en timme som dock blev till två. Den italienska maten tog nämligen genast ut sin rätt, varpå lunchtimmen på ett rent naturligt sätt förlängdes. På programmet för eftermiddagen stod Verona, som man nu tyvärr skulle få bråttom med. Och till denna tidsbrist med den anryckande nödvändigheten att göra hela Verona springandes kom den makliga svenska otympligheten.

Den förträffliga och perfekta svenska bussen var tre och en halv meter hög, och en sådan buss, hur mästerligt den än förs av de bästa och skickligaste tänkbara chaufförer, är de italienska städerna helt enkelt inte byggda för. Den första krisen uppstod när huvudinfarten till Verona visade sig gå under en bro som var såpass hög som två och en halv meter. Trots denna bros ansevärd höjd (med italienska mått mätt) kunde man inte ens pressa in bussen under bron.

Det blev till att köra omkring i nejderna och under kartläggning av landskap tidigare okända för geografin försöka hitta alternativa infarter till Verona, vilka heroiska försök endast kröntes med den framgången att man alltid visade sig hänvisad tillbaka till samma utmanande låga bro igen. Omsider lyckades bussen pressa sig in genom några trånga gränder söderut och den vägen via omfattande omvägar tränga ända in till centrum med uppenbar risk för att sedan inte kunna ta sig ut igen, och närmare centrum än Castell Vecchio kom man inte hur man än blockerade alla de största gatorna i hela västra Verona. Klockan fem steg 45 färdigt utmattade och utslagna svenskar ur bussen, vilka skulle ha stigit ut ur den betydligt närmare centrum klockan två.

Meningen var att de skulle vandra genom staden över floden och upp till Teoderiks kastell för att där dricka kaffe. På grund av tidsbristen blev promenaden ett gatlopp. Därtill kom det problemet att en av körmedlemmarna var diabetiker och måste ha mat precis klockan sex med hot om oöverskådliga katastrofer annars. Det hela ledde till tårar, uppror och upplösning. På Piazza dei Signori upplöstes gruppen helt i alla dess beståndsdelar, och endast ett fåtal fick därigenom möjlighet att under guidens ledning bekanta sig en aning med Veronas kultur och historia.

Det blev naturligtvis inget kaffe upp vid Teoderiks kastell: ingen kom någonsin dit. I stället drack var och en kaffe var det passade honom eller henne medan de flesta blev utan tills vidare. Bussen väntade på andra sidan floden, medan guiden förtvivlat sprang kors och tvärs genom staden på jakt efter svenskar som förirrat sig och som inte hållit sina löften att stanna kvar på Piazza dei Signori och invänta utspridda kaffejägare tills de blev hämtade till de övriga av guiden. Och allt var naturligtvis guidens fel, som stressat de arma svenskarna så hårt och som inte kunnat berätta något om Verona för någon utom för dem som följt med honom. Det visade sig, att det enda som egentligen intresserade dessa svenskar i Verona var Julias balkong och Julias grav, Veronas två enda falska och konstruerade sevärdheter och enda verkligt professionella turistfällor, som hittats på enkom för att lura turister på pengar.

Med guiden avsatt följde nu den enformiga autostradan till Módena och Bologna, där målet den lilla byn Bazzano slutligen uppnåddes med tacksamhet efter en otrolig dag. Redan samma kväll slog svenskarna runt på alla byns fem krogar.

Det följde en måndag i fridens och avslagenhetens tecken, som dock många begagnade till att ta sig in till Bologna och vela omkring där bland alla stadens anspråkslösa sevärdheter. Någon kom fram till tornen och konstaterade att de lutade, vilket de hade trott att torn bara gjorde i Pisa, men ingen vågade eller orkade gå upp i dem. Någon besökte en synrättning för att få ett trasigt blixtlås åtgärdat och hamnade på ett ställe där man var fullkomligt säker på sin sak och gärna ställde upp med all hjälpsamhet i världen bara man vann sin kund. Det var bara det, att det som man var så säker på där med all sin professionella expertis var enbart kemisk tvätt. Svensken blev nästan kvar där i den förunderliga tvättinrättningen för evigt. Om hon fick sitt blixtlås lagat förtäljer inte historien, men det förefaller osannolikt att hon fick det i Bologna.

Så följde den stora tisdagen i Florens, resans dramatiska höjdpunkt, där det skulle ges två konserter. Det var om möjligt ännu omöjligare för bussen att ta sig in i Florens än vad det hade varit i Verona. Guidning av en svenska som bott i Italien i tio år hjälpte

inte, för chaufförerna följde ändå helst bara missvisande bussanvisningsskyltar ämnade för den lokala busstrafiken som den svenska bussen, som bekant, var för oproportionerlig för, och den avsatte guiden från Verona hade resignerat. Bussen innehöll utom 45 prisgivna svenskar även konsertmunderingar för de flesta av dessa, och alla dessa körkläder måste vara vid Domen klockan fem jämte hela kören. Före det hade man tänkt hinna med åtminstone Uffizierna och Palazzo Pitti. Bussen måste till slut stanna någonstans utanför stadskartan varifrån var och en fick reda sig in till staden bäst han kunde. Man lovade att körkläderna skulle transporteras till Domen senare.

Guiden från Verona tog under sitt beskydd tre äldre damer och genomförde med dem en angenäm rundvandring i Uffizierna, varefter de intog en angenäm lunch på en trattoria med lämpliga priser. Under tiden utspelade sig märkvärdiga svenska dramer runt omkring i staden. Priset för största möjliga ansträngningar med minsta möjliga resultat togs av busschaufförerna.

De hade kört i stafett ända från Göteborg och klarat av det mesta, men i Florens ställdes de inför förbluffande utmaningar av oanade proportioner.

Deras enda uppgift var att köra bussen med alla körkläderna till Piazza del Duomo i god tid före klockan fem. De hade fem och en halv timmar på sig. Klockan fem, när trots allt hela kören samlats utanför Domen i spänd väntan på bussen med körkläder och noter, hade ingen buss ännu visat sig. En kvart senare var den fortfarande osynlig.

I efterhand har man lyckats rekonstruera vad som ungefärligen egentligen hände. Efter att ha blivit av med alla passagerarna tog busschaufförerna det tämligen lugnt, vilket senare skulle hämna sig. Småningom, ungefär vid tretiden, började de ta reda på hur man kunde komma in till centrum. De kom så långt, att de lyckades utverka åt sig tillstånd av en parkeringstjänsteman att få ställa sig med bussen vid Domen. Sedan inleddes resan dit, som stötte på de mest oanade och oupphörliga hinder. Än var det vägarbeten, än var det trafikolyckor, än var det oväntade och plötsliga enkelriktningar (tydligt i all hast improviserade), och framför allt verkade det råda ett ständigt tillstånd av rusningstid i hela Florens. Efter många om och men och efter åtskilliga lokala jorden-runt-resor ankom bussen till Domplatsen. Där möttes den av en obönhörlig polis som kategoriskt uteslöt alla möjligheter för en buss att få parkera vid Domen. Det hjälpte inte vilken parkeringsvakt som hade givit den bussen sitt extraordinära specialtillstånd. Det var bara för bussen att köra vidare igen ut på nya ofrivilliga odysseer och nya varianter på lokala jorden-runt-resor.

Enda möjligheten för chaufförerna blev till slut att frakta körkläder och noter till Domen med taxi. Problemet var bara det, att de inte kunde italienska. De flesta lokala taxichaufförer tolkade dessa båda oidentifierbart utrikiska skojare som släpade på en massa brudutstyrlar och vita kostymer till antingen klädesmånglare eller flyktingar från någon institution. Flera villiga köpare av de vackra kläderna uppenbarade sig och erbjöd sina tjänster men förbluffades av att de båda klädesmånglarna resolut och nästan argt vägrade genomföra någon försäljning. Vad tusan försökte de då prångla ut kläder för? undrades det på lokal nivå. Kort sagt, ingen blev klok på dem, och ingen kunde hjälpa dem. Det tog således en alltför god stund innan de båda hederliga göteborgarna lyckats packa sig själva och alla körens kläder och väskor in i två små taxibilar, som verkade särskilt krympta för tillfället. Tjugo över fem rullade bilarna in på piazzan sprängladdade med vita kläder. Konserten skulle vara klockan sex.

Därmed var inte farsen tilländalupen. Det visade sig att det inte fanns något lämpligt omklädningsrum i Domen, för inte kunde ju prästerna tillåta att damer och herrar tillsammans klädde av sig och på sig inne i sakristian. Ej heller visste prästerna om att en svensk kör skulle uppträda, då den som ensam visste allt var mycket upptagen och

dessutom bortrest. Alla problem löstes med att ingen omklädning ägde rum, till busschaufförernas omåttligt obeskrivliga desillusion. Sålunda höll göteborgarna sin konsert i det anspråkslösa sidokapellet i Domen som ackompanjemang till en mäsas iförda shorts, korta ärmor och andra lätta kläder i alla världens mest okyrkliga färger som blottade mången mjölklen kvinnoskuldra till domkyrkans prästers synnerliga förtvivlan. Hela konsertprogrammet var naturligtvis på svenska. Prästen som läste mässan var dock vänlig nog att efter mässan tacka kören med att det låtit bra fastän han inte förstått ett enda ord, vilket tacktal naturligtvis ingen av svenskarna begrep ett enda ord av.

Efter "konserten" följde några timmars uppehåll före nästa konsert i en obskyr kyrka, som var definitivt låst och skulle så förbli fram till konserten. Ingen anade vad som skulle komma att utspela sig i denna till det yttre så intetsägande kyrka.

Till de mera aktningvärda bedrifterna från sällskapets sida denna dramatiska dag i Florens hörde det ungerska parets aktiviteter. De hade redan tidigare utmärkt sig. Under gatloppet i Verona hade de genast skiljt sig från svenskarna för att noga inspektera hela Arenans inre och därefter uppsöka Veroneses målningar i San Giorgio för att som de enda bli helt nöjda med Veronaloppet. Här i Florens tog de priset i målmedvetenhet: de hann inte med bara hela Uffizierna och Palazzo Pitti utan tog dessutom metodiskt i tu med gravkyrkan Santa Croce, Medicéergravarna och l'Accademia med allt deras överväldigande innehåll. Priset de fick betala för denna kulturella aktivitet utan like var att de blev utan middag - ett billigt pris, menade de själva.

Så småningom öppnades kyrkan SS. Apostoli för den kommande konserten. Naturligtvis hade ingen reklam gjorts för denna, inga affischer hade iordningställts, så det var bara att vänta att det inte skulle bli någon publik alls utom den medhavda obligatoriska hejarklacken.

Så dök även de båda stråksolisterna upp: en lång och kraftig altviolinist, som gärna visade sig i all sin glans, och en fin gammal 77-årig cellomästare, som helst höll sig undan för de andra. Skillnaderna mellan dem var extrema inte bara rent fysiskt (ungefär som Fyrtornet och Halvan) utan även musikaliskt: tyvärr kunde altviolinisten inte spela tillfredsställande rent, medan cellistens renhet var fullkomlig. Tillsammans måste det bli skärande friktioner, då den enes renhet måste framstå som desto renare mot den andres då desto mer skärande divergenser. Det visade sig redan under repetitionerna, hur den stackars cellisten vantrivdes med den självhärlige violinisten. Det var ett samarbete, som violinisten solade sig i och som cellisten led av.

Konserten inleddes klockan nio. Publiken bestod av ungefär fem personer av vilka fyra då var göteborgare och den femte kyrkvaktmästaren. Utgångsläget var alltså det sämsta tänkbara. Desto mera oförglömlig blev konserten.

I all hemlighet avslöjade kyrkvaktmästaren för den avsatte Veronaguiden att kyrkan var Florens äldsta och invigd med Karl den Store strax efter dennes kejsrerliga kröning i Rom år 800. Arkitekturen var också därefter. Det härskade en innerlig mystisk stämning inne i kyrkan under de uråldriga trävalven och de antika gallerierna, som man endast återfinner på svårtillgängliga håll som i Aachen, i Ravenna och i den gamla normandiska kyrkan inne i Tower i London. Och så väl bibehållen och omskött var denna kyrka, att det var omöjligt att gissa att den var så gammal om man inte visste om det. Den var på något sätt tidlösheten själv.

Under konsertens gång tillkom det enstaka publikmedlemmar från hotellet mitt emot. Kören gjorde sitt, solisterna gjorde sitt, de båda stråkförarna spelade tillsammans, varvid cellisten satt så långt borta från violinisten som möjligt bakom en pelare och

osynlig för publiken, varefter violinisten försökte dra ut sin motvilligt ackompanjerande cellist därifrån. Cellisten vägrade dock skaka hand med violinisten inför publiken.

Så blev det cellistens tur att spela ett solo. Han satt kvar bakom pelaren osynlig för publiken och spelade en barocksonat med den renaste tänkbara stråkföring i extrem motsats till violinistens omedelbart föregående brist på rent spel. Effekten var överväldigande i sin gripande storslagenhet. På något sätt hade cellisten fångat kyrkans tidlösa evighetsstämning och tolkat in den i sitt stycke. Det var en gammal man med fem decenniers yrkeserfarenhet bakom sig av musiken och sitt instrument som kom till ett så fullödigt uttryck i denna nästan 1200-åriga kyrka. Det var en röst som var mera mänsklig än alla körens röster och mera universell och klangfull än en hel orkester. Cellon var gammal och skamfilad men genljöd under de medeltida valven mera mäktigt än en Silbermannorgel med alla sina stämmor. Det var musik direkt ur evigheten med hela den känsla som endast de djupaste erfarenheter kan luttra fram under ett långt och händelserikt liv i musikens tjänst.

Därmed var konserten räddad. Därefter gick även kören från klarhet till klarhet, dirigenten kom i högform, publiken blev mer och mer entusiastisk, och det hela slutade i ren extas. Två gamla damer från hotellet mitt emot ville omfamna var och en särskilt. En fullständigt krisartad och kaotisk dag hade slutat i en överväldigande eufori utan gränser.

Därmed var även hela resan räddad.

(avslutning i nästa nummer.)

Listan

En god vän efterfrågade en lista på vad jag ansåg vara världens bästa böcker och filmer. Här är listan:

1. Vertigo (Hitchcock 1958)
2. Lysande utsikter (David Lean 1946)
3. De röda skorna (Powell-Pressburger 1948)
4. La strada (Fellini 1953)
5. Odd Man Out ("En natt att leva", Carol Reed 1947)
6. Cykeltjuven (egentligen 'Cykeltjuvar', Vittorio de Sica 1948)
7. Brev från en okänd kvinna (Max Ophüls 1948)
8. Leoparden (Visconti 1965)
9. Lawrence av Arabien (David Lean 1962)
10. Ballad om en soldat (Sovjet 1958)
11. Citizen Kane ('En sensation', Orson Welles 1941)
12. Rififi (Jules Dassin 1955)
13. Orpheus (Jean Cocteau 1950)

Litteratur:

1. Bibeln
2. Homeros
3. Dante
4. Aiskylos, Sofokles och Euripides
5. "Shakespeare"
6. Victor Hugo

7. Charles Dickens
8. Dostojevskij
9. Tolstoj
10. Stefan Zweig
11. Goethe
12. Robert Louis Stevenson

Det har anförts invändningar mot att jag placerat Dostojevskij före Tolstoj, men jag har alltid funnit Dostojevskij vara den större konstnären av de två.

Detroniseringen av "Citizen Kane" som tidernas bästa film är allmänt accepterad idag, medan få skulle sätta den så lågt som på denna lista. Jag hade dock alltid det emot Orson Welles att han var en cyniker.

Kommentarer är välkomna.

Den aktuella Fritänkarsituationen

PostNords ständigt försämrade tillstånd, service och villkor gör att *Fritänkaren* går med ständig förlust. Därför har *Fritänkaren* upphört med reguljära prenumerationer medan tidskriften i stället hoppas på frivilliga donationer. Dessa kan enklast sättas in på vårt bankkonto i Handelsbanken

6682-338 254 102

eller Göteborgs Skrivarsällskaps plusgirokonto,

pg 35 86 46 – 8

Fritänkaren lär knappast dö ut i sin fortsatt välmående digitala form, och papperstidningen kommer väl aldrig att upphöra helt den heller. Våra skrifter och annat återfinns på

www.fritenkaren.se

clanciai.wordpress.com

<https://issuu.com/lanciai>

<https://www.youtube.com/user/Lanciai>

Allt är inte alstrat av redaktören, medan dock allt är redigerat av densamme.

Göteborg den 14 februari 2019